

Tunnistetiedot poistettu

Käännös

C-741/21 – 1

Asia C-741/21

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

1.12.2021

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Landgericht Saarbrücken (Saarbrückenin alueellinen alioikeus,
Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

22.11.2021

Kantaja:

GP

Vastaaja:

juris GmbH

[–]

**LANDGERICHT SAARBRÜCKEN (SAARBRÜCKENIN ALUEELLINEN
TUOMIOISTUIN, SAKSA)**

Viides siviilijaosto

VÄLIPÄÄTÖS

Asiassa

GP, [–] Duisburg,

kantaja

[–]

vastaan

juris GmbH Juristisches Informationssystem für die Bundesrepublik Deutschland
[– –] Saarbrücken,

vastaaaja

[– –]

Landgericht Saarbrückenin viides siviilijaosto

[– –] [tuomioistuimen kokoonpano]

on tehnyt seuraavan välipäätöksen:

I

Euroopan unionin tuomioistuimelle esitetään SEUT 267 artiklan nojalla seuraavat kysymykset luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) VIII luvun ja erityisesti sen 82 artiklan tulkinnasta:

1. Onko yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua aineettoman vahingon käsitettä tulkittava kyseisen asetuksen johdanto-osan 85 perustelukappaleen ja 146 perustelukappaleen kolmannen virkkeen perusteella siten, että se kattaa kaikenlaisen suojattuun oikeusasemaan puuttumisen riippumatta siitä, mitä muita vaikutuksia tällaisella puuttumisella on ja miten merkittävää se on?
2. Onko yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 3 kohdan mukainen vahingonkorvausvastuu suljettu pois sen perusteella, että rikkomus johtuu kyseisen asetuksen 29 artiklassa tarkoitetun rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän alaisuudessa toimivan henkilön inhimillisestä virheestä yksittäistapauksessa?
3. Onko aineettomasta vahingosta myönnettävän korvauksen määrää määritettäessä sallittua tai aiheellista käyttää yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa ja erityisesti 83 artiklan 2 ja 5 kohdassa mainittuja arviointiperusteita?
4. Määritetäänkö vahingonkorvaus jokaisesta yksittäisestä rikkomuksesta erikseen vai määrätäänkö useista – ainakin useista samankaltaisista – rikkomuksista kokonaiskorvaus, jota ei määritetä laskemalla yhteen yksittäisiä määriä vaan arvioimalla tilannetta kokonaisuutena?

II

2

[– –] [Asian käsittelyä lykätään siihen saakka, kunnes unionin tuomioistuin on antanut ennakkoratkaisunsa]

Perustelut

A. Pääasian kohde

- 1 Kantaja, joka toimii itsenäisenä asianajajana Saksassa, oli oikeudellista tietokantaa ylläpitävän vastaajan asiakas. Vastaajan ilmoitettua kantajalle tämän tietopyynnön johdosta, että kantajan tietoja oli käytetty myös suoramarkkinointiin, kantaja peruutti 6.11.2018 päivätyllä kirjeellä vastaajalle antamansa suostumuksen saada tietoa hakupalveluista, palvelujen sisällöstä ja tapahtumista sähköpostitse ja/tai puhelimitse sekä mahdolliset muut suostumukset. Lisäksi kantaja on vastustanut henkilötietojensa kaikenlaista käsittelyä markkinointitarkoituksiin (lukuun ottamatta käsittelyä, joka on tarpeen, jotta hänelle voidaan lähettää uutiskirjeet [uutiskirjeiden nimet] [– –], jotka hän haluaa edelleen saada.
- 2 Kantaja sai vuoden 2019 tammikuussa vastaajalta postitse kaksi markkinointikirjettä, jotka kumpikin oli päivätty 18.1.2019 ja lähetetty asianajotoimiston osoitteeseen mutta jotka oli osoitettu hänelle henkilökohtaisesti. Tämän jälkeen kantaja ilmoitti vastaajalle 18.4.2019 päivätyllä kirjeellä, johon oli liitetty uudelleen 6.11.2018 päivätty markkinointikielto, että hänen tietojensa on käsitelty lainvastaisesti markkinointikirjeitä laadittaessa, ja esitti yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdan mukaisen vahingonkorvausvaatimuksen. Vastaaja lähetti 3.5.2019 kantajalle uuden markkinointikirjeen, minkä jälkeen kantaja ilmoitti jälleen vastustavansa henkilötietojensa käsittelyä 15.5.2019 päivätyllä kirjeellä, joka annettiin vastaajalle tiedoksi haastemiehen välityksellä.
- 3 Jokaiseen edellä mainittuun markkinointikirjeeseen oli painettu vastaajan "henkilökohtaiseksi testikoodiksi" kutsuma koodi, joka on yksilöllinen kymmennumeroinen merkkijono, ja vastaanottajaa pyydettiin syöttämään tämä koodi vastaajan mainitsemalle internetsivulle. Notari avasi 7.6.2019 kantajan toimeksiannosta 3.5.2019 päivätyssä markkinointikirjeessä mainitun verkkosivun ja syöti henkilökohtaisen testikoodin, minkä jälkeen näytölle ilmestyi kantajan henkilötiedoilla täytetty tilauslomake vastaajan tuotteille.
- 4 Kantaja katsoo, että vastaaja on käsitellyt hänen henkilötietojaan lainvastaisesti ja loukannut näin ollen hänen perusoikeuttaan, joka on vahvistettu perusoikeuskirjan 8 artiklassa, minkä vuoksi hän on menettänyt omien henkilötietojensa hallitsemiskyvyn. Yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdan nojalla vastaaja on näin ollen velvollinen maksamaan hänelle korvausta sekä aineellisesta vahingosta (haastemiehen ja notaarin kulut) että aineettomasta vahingosta ilman, että lisäedellytysten (oikeuteen puuttumisen vaikutukset tai merkittävyys) olisi täytyttävä tältä osin.

- 5 Vastaaja puolestaan kiistää vastuunsa ja toteaa ottaneensa käyttöön menettelyn markkinointikieltojen käsittelemiseksi ja että viive markkinointikiellon huomioon ottamisessa johtui siitä, että yksittäinen työntekijä oli toiminut ohjeiden vastaisesti, ja että markkinointikiellon noudattaminen olisi edellyttänyt suhteettomia toimia, koska kirje oli jo ehditty antaa toimitettavaksi.

Vastaajan näkemyksen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 3 kohdan mukaisen velvoitteen rikkominen ei yksinään ole kyseisen asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu vahinko.

B. Asiaa koskevat oikeussäännöt

I. Unionin oikeus

Asetus 2016/679 – Yleinen tietosuoja-asetus

- 6 82 artikla Vastuu ja oikeus korvauksen saamiseen
1. Jos henkilölle aiheutuu tämän asetuksen rikkomisesta aineellista tai aineetonta vahinkoa, hänellä on oikeus saada rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä korvaus aiheutuneesta vahingosta.
 2. Kukin tietojenkäsittelyyn osallistunut rekisterinpitäjä on vastuussa vahingosta, joka on aiheutunut käsittelystä, jolla on rikottu tätä asetusta. Henkilötietojen käsittelijä on vastuussa käsittelystä aiheutuneesta vahingosta vain, jos se ei ole noudattanut nimenomaisesti henkilötietojen käsittelijöille osoitettuja tämän asetuksen velvoitteita tai jos se on toiminut rekisterinpitäjän lainmukaisen ohjeistuksen ulkopuolella tai sen vastaisesti.
 3. Rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä on vapautettava vastuusta 2 kohdan nojalla, jos se osoittaa, ettei se ole millään tavoin vastuussa vahingon aiheuttaneesta tapahtumasta.

- 7 83 artikla Hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämisen yleiset edellytykset

--

2. Hallinnolliset seuraamusmaksut määrätään kunkin yksittäisen tapauksen olosuhteiden mukaisesti 58 artiklan 2 kohdan a–h ja j alakohdassa tarkoitettujen toimenpiteiden lisäksi tai niiden sijasta. Kun päätetään hallinnollisen seuraamusmaksun määräämisestä ja hallinnollisen seuraamusmaksun määrästä, kussakin yksittäisessä tapauksessa on otettava asianmukaisesti huomioon seuraavat seikat:

- a) rikkomuksen luonne, vakavuus ja kesto huomioon ottaen kyseisen tietojenkäsittelyn luonne, laajuus tai tarkoitus, sekä niiden rekisteröityjen lukumäärä, joihin rikkomus vaikuttaa, ja heille aiheutuneen vahingon suuruus;
- b) rikkomuksen tahallisuus tai tuottamuksellisuus;
- c) rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toteuttamat toimet rekisteröidyille aiheutuneen vahingon lieventämiseksi;
- d) rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän vastuun aste, ottaen huomioon heidän 25 ja 32 artiklan nojalla toteuttamansa tekniset ja organisatoriset toimenpiteet;
- e) rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän mahdolliset aiemmat vastaavat rikkomukset;
- f) yhteistyön määrä valvontaviranomaisen kanssa rikkomuksen korjaamiseksi ja sen mahdollisten haittavaikutusten lieventämiseksi;
- g) henkilötietoryhmät, joihin rikkomus vaikuttaa;
- h) tapa, jolla rikkomus tuli valvontaviranomaisen tietoon, erityisesti se, ilmoittiko rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä rikkomuksesta ja missä laajuudessa;
- i) jos kyseiselle rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsittelijälle on aikaisemmin määrätty samasta asiasta 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja toimenpiteitä, näiden toimenpiteiden noudattaminen;
- j) 40 artiklan mukaisten hyväksytyjen käytännesääntöjen tai 42 artiklan mukaisten hyväksytyjen sertifiointimekanismien noudattaminen; ja
- k) mahdolliset muut tapaukseen sovellettavat raskauttavat tai lieventävät tekijät, kuten rikkomuksesta suoraan tai epäsuorasti saadut mahdolliset taloudelliset edut tai rikkomuksella vältetyt tappiot.

3. Jos rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä rikkoo samoissa tai toisiinsa liittyvissä käsittelytoimissa tahallaan tai tuottamuksellisesti useita tämän asetuksen säännöksiä, hallinnollisen seuraamusmaksun kokonaismäärä ei saa ylittää vakavimmasta rikkomuksesta määrättyä seuraamusmaksua.

--

5. Seuraavien säännösten rikkomisesta määrätään 2 kohdan mukaisesti hallinnollinen seuraamusmaksu, joka on enintään 20 000 000 euroa, tai jos kyseessä on yritys, neljä prosenttia sen edeltävän tilikauden vuotuisesta maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta sen mukaan, kumpi näistä määristä on suurempi:

a) edellä 5, 6, 7 ja 9 artiklassa tarkoitetut käsittelyä koskevat peruseriaatteet, mukaan lukien suostumuksen edellytykset;

b) rekisteröityjen 12–22 artiklan mukaiset oikeudet;

--

8 Johdanto-osan 85 perustelukappale

Jos henkilötietojen tietoturvaloukkaukseen ei puututa riittävän tehokkaasti ja nopeasti, siitä voi aiheutua luonnollisille henkilöille fyysisiä, aineellisia tai aineettomia vahinkoja, kuten omien henkilötietojen hallitsemiskyvyn menettäminen tai omien oikeuksien rajoittaminen, syrjintää, identiteettivarkaus tai petos, taloudellisia menetyksiä, pseudonymisoinnin luvaton purkautuminen, maineen vahingoittuminen, salassapitovelvollisuuden alaisten henkilötietojen luottamuksellisuuden menetys tai muuta merkittävää taloudellista tai sosiaalista vahinkoa. --

9 Johdanto-osan 146 perustelukappale

Rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän olisi korvattava luonnollisille henkilöille vahingot, jotka ovat aiheutuneet tietojenkäsittelystä, jossa on rikottu tätä asetusta. Rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä olisi vapautettava korvausvelvollisuudesta, jos se osoittaa, ettei se ole millään tavalla vastuussa kyseisestä vahingosta. Vahingon käsite olisi tulkittava laajasti unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella ja tavalla, jossa tämän asetuksen tavoitteet otetaan kaikilta osin huomioon. Tämä ei vaikuta korvausvaatimuksiin, jotka johtuvat unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön muiden sääntöjen rikkomisesta. --

Rekisteröityjen olisi saatava täysi ja tosiasiallinen korvaus aiheutuneesta vahingosta. --

II Saksan lainsäädäntö

Siviililaki (Bürgerliches Gesetzbuch, jäljempänä BGB)

10 823 § Vahingonkorvausvelvollisuus

(1) Se, joka tahallisesti tai tuottamuksellisesti vahingoittaa tai loukkaa toisen henkeä, kehoa, terveyttä, vapautta, omaisuutta tai jotakin muuta oikeutta lainvastaisesti, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon toiselle.

(2) Sama velvollisuus koskee sitä, joka rikkoo toisen suojaamiseksi säädettyä lakia. Jos lain sisällön perusteella sen rikkominen on mahdollista myös ilman tuottamusta, korvausvelvollisuus on vain siinä tapauksessa, että kyse on tuottamuksesta.

11 253 § Aineeton vahinko

(1) Muusta kuin varallisuusvahingosta voidaan vaatia rahamääräistä korvausta ainoastaan laissa säädettyissä tapauksissa.

(2) Jos vahingonkorvausta joudutaan maksamaan ruumiin, terveyden, vapauden tai seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksen vuoksi, myös muusta kuin varallisuusvahingosta voidaan vaatia kohtuullista rahamääräistä korvausta.

C. Tulkintaan liittyvät epäselvyydet

I Ennakkoratkaisukysymys 1

- 12 Yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdan mukaan vahingonkorvausoikeus edellyttää asetuksen rikkomista, aineellista tai aineetonta vahinkoa ja syy-yhteyttä rikkomisen ja vahingon välillä.

Kantaja perustelee vaatimustaan yksinomaan sillä, että hänen tietojansa on käsitelty ottamatta huomioon sitä, että hän on ilmaissut vastustavansa käsittelyä. Kantaja katsoo tämän loukanneen unionin perusoikeuskirjan 8 artiklassa vahvistettua ja yleisessä tietosuoja-asetuksessa täsmennettyä oikeutta hallita omia henkilötietoja.

- 13 Tämän perusteella herää ensimmäkin kysymys, voidaanko vahinkoa perustella jo sillä, että yleistä tietosuoja-asetusta on rikottu ilman, että oikeusasemaan on puututtu muulla tavoin. Näin voisi olla, jos yleisen tietosuoja-asetuksen rikotussa säännöksessä rekisteröidylle annetaan subjektiivinen oikeus. Jos asetuksen rikkominen – kuten jo tietojen käsittely 6 artiklan 1 kohdan vastaisesti tai 21 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun vastustamisen huomiotta jättäminen – ja vahingon ilmeneminen osuvat samaan ajankohtaan, ei olisi tarpeen tehdä lisäpäätelmiä siitä, onko oikeusasema vaarantunut muulla tavoin.
- 14 Lisäksi on selvitettävä, riittääkö kaikenlainen puuttuminen suojattuun oikeusasemaan korvausvaatimuksen perusteeksi.

Saksan lainsäädännön mukaan tietosuojarikkomuksiin perustuvat aineetonta vahingonkorvausta koskevat vaatimukset olivat mahdollisia jo ennen yleisen tietosuoja-asetuksen voimaantuloa. Tietosuojaloukkaukset voivat nimittäin merkitä yleisen henkilöoikeuden loukkaamista ja oikeuttaa korvausten saamiseen BGB:n 823 §:n 1 momentin ja 253 §:n tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan nojalla. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yleisen henkilöoikeuden loukkaaminen johtaa kuitenkin oikeuteen saada rahamääräistä korvausta vain, jos kyse on vakavasta loukkauksesta eikä loukkausta voida korvata tyydyttävästi muulla tavoin (BGH, tuomio 14.11.2017, VI ZR 534/15; BGH, tuomio 17.12.2013, VI ZR 211/12); perustuslakiin liittyviä huolenaiheita ei ole tältä osin nähtävissä (BVerfG, päätös 2.4.2017, 1 BvR 2194/15).

- 15 Vaikuttaa kyseenalaiselta, sovelletaanko vastaavia rajoituksia myös yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa säädettyyn oikeuteen saada korvausta aineettomasta vahingosta.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 146 perustelukappaleen kolmannen ja kuudennen virkkeen perusteella voitaisiin katsoa, että kyseisen asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua vahingon käsitettä on tulkittava laajasti, varsinkin koska johdanto-osan 85 perustelukappaleessa vahinkona mainitaan nimenomaisesti henkilötietojen hallitsemiskyvyn menettäminen.

Toisaalta johdanto-osan 85 perustelukappaleessa edellytyksenä on ”merkittävä taloudellinen tai sosiaalinen vahinko”, mikä voisi viitata siihen, että ainakin vähäiset vahingot olisi jätettävä korvauksen ulkopuolelle.

II Ennakkoratkaisukysymys 2

- 16 Yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdan sanamuodon perusteella oikeutta vahingonkorvaukseen ei ole sidottu rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän tuottamukseen, joten lähtökohdaksi voitaneen ottaa oletama tuottamuksesta. Näin on myös, kun otetaan huomioon tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 3 kohta, jossa säädetään, että rekisterinpitäjä vapautetaan vastuusta, jos se osoittaa, ettei se ole millään tavoin vastuussa vahingon aiheuttaneesta tapahtumasta.
- 17 Säännöksestä ei käy selvästi ilmi, mitä konkreettisia vaatimuksia tälle todisteelle asetetaan. Erityisesti jää avoimeksi, tarkoitetaanko sanalla ”vastuussa” tahallisuutta vai huolimattomuutta ja mikä merkitys on annettava ilmaisulle ”millään tavoin”.
- 18 Edellä esitetyn perusteella on tiedusteltava, lakkaako rekisterinpitäjän vastuu jos sen perusteella, että se vetoaa työntekijän laiminlyöntiin, eli tässä tapauksessa siihen, että työntekijä ei ole tallentanut järjestelmään markkinointikieltoa vastoin nimenomaisia ohjeita. Yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 3 kohdan tällainen tulkinta voisi kuitenkin johtaa siihen, että kyseisen asetuksen 82 artiklan 1 kohdan mukaista oikeutta rajoitettaisiin merkittävästi, jos rekisterinpitäjä voisi välttää vastuun vetoamalla yleisesti työntekijän virheeseen. Ilmaisun ”millään tavoin” voitaisiin ymmärtää tässä yhteydessä lisäedellytyksenä, mutta siitä ei käy ilmi vaatimuksia, joiden on tältä osin täyttyvä.

III Ennakkoratkaisukysymys 3

- 19 Kysymyksellä pyritään selvittämään kriteerit, joiden perusteella maksettavan korvauksen suuruus voidaan määrittää, ja erityisesti se, onko yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistettu yhdenmukaiset kriteerit vai riippuuko korvauksen suuruus asiaa koskevista kansallisista säännöksistä.

- 20 Vaikka yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklassa käsitellään hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämistä, siinä esitetyt arviointiperusteet vaikuttavat asianmukaisilta ja tehokkailta arvioitaessa myös rahamääräistä korvausta aineettomista vahingoista. Lisäksi soveltamalla näitä kriteerejä yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa otettaisiin huomioon tosiasiallista korvausta koskeva vaatimus (johdanto-osan 146 perustelukappale). Ennakkoratkaisukysymyksellä on tältä osin erityinen merkitys, koska yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 5 kohdassa säädetään, että tiettyjen (muun muassa yleisen tietosuoja-asetuksen 6 ja 21 artiklan) rikkomisten osalta määräämisperusteena otetaan huomioon yrityksen vuotuinen liikevaihto.

IV Ennakkoratkaisukysymys 4

- 21 Pääasian taustalla olevassa tilanteessa tietoja käsiteltiin useaan otteeseen suoramarkkinointia varten, vaikka markkinointia oli aiemmin vastustettu useasti.
- 22 Tätä taustaa vasten on tiedusteltava, onko kutakin yksittäistä yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomista käsiteltävä ja onko siitä rangaistava erikseen vai onko – ainakin useista samankaltaisista rikkomuksista – määrättävä kokonaiskorvaus. Lopuksi on tiedusteltava, onko kokonaiskorvauksen laskemiseksi määritettävä kustakin rikkomisesta maksettava yksittäinen summa, joista sitten muodostetaan kokonaisuus – ei kuitenkaan laskemalla yhteen yksittäisiä summia – vai onko kokonaiskorvaus määritettävä arvioimalla tilannetta kokonaisuutena.

V. Ennakkoratkaisupyynnö

- 23 Yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdan mukaista oikeutta korvaukseen ei ole tähän mennessä selvennetty tyhjentävästi Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, eikä yleisestä tietosuoja-asetuksesta voida suoraan johtaa yksittäisiä edellytyksiä eikä siitä etenkään voida johtaa suoraan merkittävän vaikutuksen puuttumisen tunnusmerkistöä, joten edellä mainittujen kysymysten selvittämiseksi on tarpeen esittää ennakkoratkaisupyynnö (ks. BVerfG, päätös 14.1.2021, 1 BvR 2853/19).
- 24 Itävallan Oberster Gerichtshof on jo esittänyt 15.4.2021 tekemällään päätöksellä [– –] [asiakirjaviite] unionin tuomioistuimelle yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklaa koskevan ennakkoratkaisupyynnön. Se ei estä tämän pyynnön esittämistä, varsinkin koska ennakkoratkaisukysymykset koskevat vain osittain samaa asiaa.

[– –] [allekirjoitus]